

Beszéd Wagner Nándor:
„Földanya” című szobrának avatásán
Buda, 2012. október 7.

Tisztelt Ito Tetsuo Nagykövet Úr!

Tisztelt Koji Akiyama Úr, a Wagner Nándor Emlékalapítvány elnöke!

Tisztelt Kiss Sándor Úr, az Academia Humana Alapítvány elnöke!

Kedves Egybegyűltek!

Nagy örömmel és tisztelettel köszöntöm Mindannyiukat Földanya hónapja után pár nappal itt, a budai vár egyik kitüntetett helyszínén, a Bécsi kapunál. (A magyar népnyelv a szeptembert mondja Őszelőnek, de a Szent Mihály hava mellett a hagyomány megőrizte a Földanya hava kifejezést is.)

De már október van, Mindszent hava, beköszöntött az igazi Ősz, és éppen a tegnapi napon, október 6-án nemcsak a szabadságért életüket áldozó hősökre, a diktatúrák által ártatlanul kivégzettekre – köztük Batthyány Lajos, első magyar miniszterelnökünkre – emlékezünk, hanem egy ennél szívderítőbb évfordulóra is: 1922-ben ezen a napon született Nagyváradon Wagner Nándor. Életéről, művészetéről nem tisztem most hosszabban beszélni, de egy, – talán sokunknak fontos – személyes emlékemet szeretném felidézni.

11 éve, 2001. októberében a kerület egy másik kitüntetett pontján, a Gellért hegyen, avattuk híres szoborkompozícióját, a *Filozófiai kertet*. Az alkotóművész néhány sorban papírra vetette ezzel kapcsolatos gondolatait. Végtelenül egyszerű és igaz, letisztult sorok. Így hangzanak:

„1. Ez a szoborcsoport érzékelhetővé teszi a láthatatlan egyet, minden kultúra forrását és eredőjét.

2. *Az emberiség nagy többsége egyet közülük magáénak tart vagy kultúrájuk ötvöződéséből ismer.*
3. *Az öt szobor, mely egy kör kerületén helyezkedik el, egy azonos pontra koncentrálódik (sajátos) tanításuk lényegével.*
4. *Tartalmi súlyánál fogva magyarázatra nem szorul.*
5. *A középpont értelme önmagában van.*
6. *Egyedi tartalmával és térbeli helyzetével, a szobrászat eszközeinek segítségével sajátos mondanivalója van.*

Az öt személy jellegzetessége az egyetemes emberi tanítás. Tulajdonképpen az öt alkotja az anyagtalan, láthatatlan egyet. Az egynek annyi neve van, ahány kultúra létezik. Ez az egy a kultúrák közös forrása.”

Akkor, néhány héttel a 2001. szeptember 11-i terrortámadás után arról beszéltem, hogy mennyire fontos üzenete, tanítása van ennek a műnek. Csak a vallások kölcsönös megértésén keresztül jut el az emberiség a világbéke áhított harmóniájához. A szobrok kis kertjének kapujához ezt írták: *„Egymás jobb megértéséért”*. Először Wagner Nándornak meg kellett teremtenie – lélekben, fejben, anyagban – ezeket a szobrokat, aztán határozott szándéka szerint ide szülőhazájába, Magyarországra, Budapestre akarta küldeni ezt az üzenetet. Nem a megrendelésért, nem a kényelmesebb életért, nem a tér díszítésért, nem egymás gyönyörködtetéséért, hanem egymás jobb megértéséért!

Tanító szoboregyüttes ez! Zarándokhely, meditációs helyszín. Az emberiség egymással való megbékélésének szentélye.

Ma újabb tanító szoborral gazdagodunk.

Sajátos születésnap ajándék: az ünnepelt visz ajándékot; úgy köszöntjük őt, úgy emlékezünk rá, hogy közben mi kapunk tőle útravalót, lelki táplálékot. Ez a másik kapu, nem egy kertbe, hanem egy várba visz. A mai naptól az Ő alkotása köszönti a Bécsi kapu felől a Várba belépőt, és Ő búcsúztatja az errefelé távozót.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A Filozófiai kert után ma egyetlen kőbe faragott szobor, a Földanya érkezett meg hozzánk. Amióta először fölmerült, hogy Chiyo asszony, Wagner Nándor társa, majd életművének gondozója lehetővé teszi nekünk, hogy ezt a méltán híres szobrot is felállíthassuk Budán, – *hálás köszönet érte!* –, azóta keressük a helyét, gondolkozunk hová is kívánkozik ez az alkotás. Hol érvényesül legjobban az üzenete, hol találkoznak vele legtöbben, hacsak egy futó pillantásra is.

Néhány napja, amikor a Földanya szobrot már elhelyezték itt a helyszínen, kíváncsi voltam, miként hat az erre járókra. Volt bennem egy kis aggodalom, hogy esetleg észrevétlen marad a fölé magasodó várfalak árnyékában, és kevésbé érvényesül abban a történelmi környezetben, amely minden szegletében nemzeti múltunk sorsfordító pillanataira, az ostromra, a háborúkra emlékeztet. Remélem, ez az aggodalom a mindennapokban hamar eloszlik. Már az avatás előtt is azt tapasztaltam, hogy az emelkedőn felfelé kaptató idős házaspár és a Széll Kálmán tér felé igyekvő fiatal anyuka egyaránt önkéntelenül megállt a szobornál egy pillanatra, ahogy sokan mások is, amíg itt voltam: körbejárták, megcsodálták, és az útját ki-ki csak ezután folytatta. Sőt! Többen már messziről észrevették, és egyenesen a Földanya kedvéért vették erre az irányt.

Wagner Nándor alkotása egy szempillantás alatt valódi közteret varázsolt a Várfok utca, az Ostrom utca és a Lovas utca torkolatában: a Földanya nőiesen lágymonaláival a szögletes formák férfiasan darabos világában, a lüktető városi forgalom közepén megteremtette a nyugalom szigetét maga körül.

Mi lehet Wagner Nándor alkotásának a titka? Mi az erő, amely a Földanyából árad?

A Földanyát az ősi hagyományok mind ismerik, és meglepő módon a metafizikai megközelítésben a legnagyobb egyöntetűséggel beszélnek róla, ezeket olvasva csaknem szó szerinti megegyezésekre találunk. A polaritásokra épülő világ, a férfire és nőre szakadt emberiség értelemmel szinte fel sem foghatja, miként lehet valami egyszerre a Teremtő Isten gyermeke, egyben az élet szülőanyja. A „*tyúk vagy tojás*” földhözragadt és hamis kérdésfeltevése már a modern racionális ember, a világot felfedezni, meghódítani és kizsákmányolni akaró ember filozófiai alapállása. A valódi tanítást jelentő ősi hagyományok metafizikai alapon írják le a teremtett világot. „*A világ titka nem a két nem külön, nem a kétneműség az Egyben, hanem az ősneműség*” – írja Hamvas Béla a *Sciencia Sacra*-ban, majd így folytatja: „*Mert a kétnemű kettő, az ősnemű az Egy. Az asszonyi – s teszem hozzá: a női, az anyai – lét rejtélye ott van, ahol az Egy kettéválk.*”

Az anyaiszennő minden nép mitológiájában az istenek anyja, de anyja még annak a teremtő istenségnek is, aki az anyaiszennőt teremtette. „*Anyja a világ minden alakjának, lényének, az anyagnak, a sokaságnak, a látványnak, az érzékeknek, az eszményeknek. Az Anya: a világ anyja. Magna Mater.*” Ez az egyiptomi Maat, a görög Gaia, a hindu Májá, a héber El Ruah, a kínai Jin... És a gyermekét, az Élet önmaga iránti vágyakozásának gyermekeit magához ölelő *anyai Szeretet*. Ez a minőség nem a földi női princípium, nem Éva, hanem a *Szophia*, a Bölcsesség. „*A Szeretet a Bölcsességben látja és ismeri fel magát*” – írja Jakob Böhme. Ez az igazi szépség, amelyet csak a művészet tud megjeleníteni. Nem múlandó, nem a csábító vágy, a bűbajos földi szépség, hanem éteri, az örök szépség, amely az egész létezésen uralkodó hatalmas tűz és fény.

Gaia – a Földanya. A „felvilágosodásnak” nevezett elbutulás óta eltelt századok alatt megtanulhattuk hová vezet, ha az ember nem a lélekkel telt; titkos életerő által újjászülető természetében ismeri meg az életet. Hová vezet, ha csak megismerendő, felfedezhető, megmagyarázandó, kisajátítható és kiaknázandó dolgok tárházának tekinti a Földet. Ahogy Bacon írta: ki kell csikarnunk a természetből a titkait, hogy utána a magunk hasznára

fordítsuk őket. Ahogy Descartes gondolta: a világ gépezet, úgy ketyeg, mint egy felhúzott óra, lelketlen anyag, a természet átalakítható és uralható. Ebben a Természetben a haszonleső ember csak azt látja, hogy a föld mélyének kincsei kibányászásra, a fák kivágásra valók. A tiszta folyóvíz arra, hogy elvigye a szemetet, az állatok arra, hogy leöljük őket. *„Miért kell az embernek elpusztítania mindent, amit a Természet létrehozott?”* – sóhajt fel Kahlil Gibran. És ez a kétségbeesett érzés a XXI. században talán még égetőbb, még fájóbb, mint valaha.

Szerencsére a természeti népek ősi hagyományát a természettudomány sem felejtette el teljesen, bűvópatakként tovább élt az a gondolat, hogy a Föld egyetlen hatalmas élőlény, amelyben minden és mindenki szoros kölcsönhatásban létezik, összefüggő, egymást éltető rendszert alkot. Rájöttek az éghajlat és az élőlények egymásrautaltságára, a bioszféra fogalmára, kék bolygó atmoszférájának teljesen valószínűtlen összetételére. Arra, hogy az a csoda, amit földi életnek nevezünk nem csak egyszer kellett létrejöjjön, hanem szükséges, hogy ennek feltételrendszere újra és újra megszülessen, percről percre fenn is maradjon. 40 éve egy Lovelock nevű tudós és egy Golding nevű író, amikor a Föld jövőjéről beszélgettek, nevet is adtak ennek a felismerésnek: *Gaia-elmélet*. Szavak nélkül erről beszél nekünk a Földanya szobor.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Wagner Nándor emigrációjában új hazára lelt Japánban, de nem felejtette el a szülőhazát sem. Őrizte nyelvét, magyarságát, és művészetét a Kelet és Nyugat közötti megértés, megértetése vágya ihlette. Itt közeli Krisztinavárosban hajdan élt költő, Kosztolányi Dezső hozzá hasonlóan nyitott volt a távol-keleti kultúra iránt, maga is fordított japán szerzőket és elragadtatva írt a japán költői műfajról, a haikuról:

„Elegendő arra, hogy csigázza képzeletüket s elcsodálkozzanak a helyzet néma és gyöngéd drámáján... A természeti rajz mögött, melynek mindig

pontosnak, valószerűnek kell lenni, «lirai» közlések nélkül, egy másik rajz is van, egy lelkirajz. (...) A költő nem erőszakoskodik. A költő udvariasan csak ürügyet ad egy megindulásra. (...) Ezt a rajzot az olvasó világítja át az érzésével, s ekkor kiszínesedik, mint azok a látszatra szürke, igénytelen képecskék, melyeket a gyertyaláng elé kell tartani.»

Véleményem szerint, Wagner Nándor alkotása egy szoborba foglalt haiku.

A mester nem erőszakoskodik, csak ürügyet ad egy megindulásra. Az alkotást a néző világítja át az érzéseivel. A Földet gyermekét ölelő, magához szorító édesanyaként és az édesanyjára csimpaszkodó gyermek kapcsolataként ábrázoló forma mögött egy másik üzenet is van. Egy különös, semmihez sem fogható lelki állapot ábrázolása: a végtelen és feltétlen anyai szeretetet megmutatása.

Azt hiszem, nem állok messze a valóságtól, ha azt mondom: ez az erő sugárzik a Földanyából, ez az, ami nem hagyja észrevétlennek maradni a fölé tornyosuló várfalak árnyékában sem. És ez, a végtelen és feltétlen anyai szeretet kisugárzó ereje a szobor körül teremtett nyugalom forrása.

Hiszen ez az alkotás, Wagner Nándor Földanya szobra erőforrás, miként az anyai szeretet: hiszen minden, az ember által megtapasztalható földi jónak ez az alapja. Még hozzá többszörösen is az. Az anyai szeretet *egyfelől* a gondoskodás, a törődés és a felelősségtudat legmagasabb foka. *Másfelől* viszont az anyai szeretet - ahogy Erich Fromm írja - „*túlmegy a puszta megóváson. Ez az a magatartás, amely beleplántálja az életszeretetet, amely megadja neki azt az érzést, hogy jó élni, jó kisfiúnak vagy kislánynak lenni, jó itt lenni ezen a földön!*”

Az édesanya tehát nemcsak az életben maradás vágyát, hanem az élet szeretetét is elülteti a gyermekében. Nemcsak tejet, de mézet is ad: az édesség, az élet szeretete, az életben levés boldogsága ugyanolyan fontos az életünkhöz, mint a testet tápláló anyatej. Hogyan szeressük a Földet - a

Földanyát -, ha magát az életet nem szeretjük? Hogyan teremthetünk az életünkben tejjel mézzel folyó Kánaánt, ha nem ismerjük a méz ízét?

Tisztelt Nagykövet Úr! Tisztelt Akiyama Úr!

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Ha elfogadják tőlem a gondolatot, hogy Wagner Nándor alkotása egy szoborba foglalt haiku, akkor talán nem veszik rossz néven, ha gondolataimat egy haikuval zárom, amely azt mutatja meg, hogyan él bennünk tovább az édesanyánktól kapott szeretet.

A haiku Kosztolányi Dezső fordításában így hangzik:

*„Vállamra kaptam az édesanyámat
és vittem a vállamon őt tova halkán,
de oly pici volt, oly könnyű szegényke,
hármát se léptem, sírva fakadtam.”*

(Ishikawa Takuboku)

Wagner Nándor - mint Atlasz -, a titánok mai leszármazottjaként vállára vette az egész Földgolyót, s megmutatta nekünk, hogy nem lehet siránkozni a nehézségek miatt, nem kell összeroskadni a felelősségtől; könnyű léptekkel mehetünk, ha hittel és a világot szeretettel átölelő és megóvó gesztussal örvendünk az Élet csodájának.

Erre tanít bennünket ez a most leleplezett Földanya.

Dr. Nagy Gábor Tamás

Budavári Polgármester